

Проблеми організації
емпіричного дослідження за
участі внутрішньо
переміщених осіб

ФЕДОРЕНКО ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЇВНА випускниця
програми підготовки докторів філософії за спеціальністю 231
“Соціальна робота”, клієнт-центрований психотерапевт

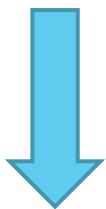
Тема дисертаційного дослідження: «Умови соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громаді»

Вибірка: 201 респондент (внутрішньо переміщені особи віком від 26 до 72 років з Луганської та Донецької областей).

- ▶ **Мета дослідження:** розробити та емпірично верифікувати концептуальну модель соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громаді та виявити умови, що на неї впливають.

Організація емпіричного дослідження

Перший етап

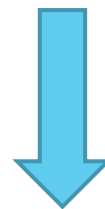

Пілотажне дослідження
(3 серії фокус-груп)

30 респондентів

Мета: виявлення проблем, з якими стикаються переселенці під час інтеграції (в залежності від типу поселення: велике місто, обласне невелике місто, компактне поселення)

Другий етап

Основне дослідження
(анкетування)

201 респондент

Мета: емпірична верифікація моделі соціальної інтеграції; виявлення рівнів соціальної інтегрованості, виділення умов та чинників, що сукупно на них впливають.

- ▶ Першим етапом організації емпіричного дослідження було проведено пілотажне дослідження методом фокус-груп. Основна мета – з'ясування проблем інтеграції внутрішньо переміщених осіб в різні типи поселення, виявлення способів ефективної інтеграції в приймаючу громаду, узагальнення і уточнення інструментарію та методики проведення основного дослідження. Для дослідження були обрані три типи поселення: велике місто (м. Київ), невелике місто (м. Бровари, Київська обл.) та компактне поселення на базі санаторію (р-н. Пуща Водиця, Київська обл.).

В попередній гіпотезі дослідження передбачалось, що тип поселення може впливати на ступінь і характер інтеграції переселенців. На етапі перевірки гіпотези дослідження ми зіткнулися з тим, що наша попередня гіпотеза, не підтвердилася статистично на загальній вибірці.

- ▶ Проблеми, пов'язані з обранням методів дослідження.
- ▶ Комунікаційні проблеми, пов'язані зі збором даних.
- ▶ Етичні проблеми.

Проблеми, пов'язані з обранням методів дослідження.

- ▶ При розробці схеми емпіричного дослідження варто приймати до уваги доцільність обраного методологічного апарату щодо екологічності використання діагностичного інструментарію із обраною групою респондентів.
- ▶ Адже, зазвичай, клієнти соціальної роботи, які стають респондентами у дослідженнях, мають низку об'єктивних факторів, що негативно впливають на їх психологічний та моральний стан.
- ▶ Важливо коректно обирати методики, які б наснажували респондентів, а не вводили їх в травмований депресивний стан.

Емпіричні методи дослідження:

- ▶ фокус-групи (пілотажне дослідження);
- ▶ анкетування (авторська анкета);
- ▶ Копінг-тест "Способи подолання тяжкої життєвої ситуації" (Р. Лазарус, С. Фолкман);
- ▶ Експрес-діагностика рівня соціальної ізольованості особистості (Д. Рассел, М. Фергюссон);
- ▶ Тест «Інтегральний індекс соціального самопочуття»;
- ▶ Методика «Тест життєстійкості» (С. Мадді, адаптація Д. Леонтєва);
- ▶ Методика «Шкала суб'єктивного благополуччя – ШСБ» (Г.Перуе-Баду, адаптація М. Соколової);

Комунікаційні проблеми, пов'язані зі збором даних.

- ▶ Цільова аудиторія дослідження - група осіб, постраждалих від військового конфлікту на Сході України, і які мають на сьогодні правовий статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Ситуація, в якій опинились ці люди, сприймається ними як кризова (несподівана), та має відповідні постстресові прояви:
 - емоційна нестійкість,
 - знижений настрій та депресивні думки,
 - відчуття ізольованості, «покинутості»,
 - прояви емоційної холодності,
 - тривожно-фобічних переживання [184].

- ▶ Використання будь-яких опитувальників та питань, що повертають респондентів подумки до травматичної події, можуть викликати відповідні реакції, такі як агресія по відношенню до дослідника, або навпаки, замкненість та небажання іти на контакт.
- ▶ Досліднику важливо ставитися з розумінням та емпатією до цих проявів, керуватись принципами «визнання гідності людини» та «сприяння права на самовизначення», які зазначені в Нових глобальних етичних принципах соціальної роботи (2019).

- ▶ Перед початком розмови інтерв'юєрові необхідно задекларувати власні зобов'язання щодо конфіденційності розмови, а також пояснити, що в цій розмові немає правильних і неправильних відповідей.
- ▶ Письмова інформаційна згода про участь респондентів у дослідженні та згода на використання результатів, у тому числі їх публікація у наукових виданнях.
- ▶ Дотримання принципу «поваги конфіденційності та приватності», тобто подача інформації без вказування імен, прізвищ та будь-якої інших даних, які вказували на особистість досліджуваного.

Диктофон???

- ▶ Перешкодою також може стати небажання респондентів відкрито говорити про свої почуття та переживання ситуації переселення з дослідником, який не має відповідного досвіду переживання.
- ▶ Такий опір створює «невидиму стіну» між респондентом та дослідником, що може вплинути на результати дослідження.
- ▶ В цьому випадку доцільно використовувати спеціальні психотерапевтичні прийоми. Наприклад техніки клієнт-центрованої психотерапії такі як: безумовне прийняття, конгруентність та емпатія по відношенню до досліджуваного.

Етична дилема.

Конфлікт інтересів «дослідник – представник приймаючої громади» та «респондент – внутрішньо переміщена особа»

- ▶ Якщо дослідник ідентифікує себе з досліджуваною проблемою, або навпаки, акцентується на точці зору представника приймаючої громади, який бачить по-своєму ситуацію з переселенням респондентів.
- ▶ В цьому випадку, перед створенням та розробкою Авторської анкети, нами було проведено серію фокус-груп з представниками різних груп переселенців, щоб краще зрозуміти досліджувану ситуацію та поглянути на неї всебічно. Це допомогло зняти частину упередженості дослідника. Однак, це може залишитися фактором ризику в дослідженні.

ВИСНОВКИ

- ▶ Спільнота внутрішньо переміщених осіб є досить закритою, тому дослідник може зіткнутися з деякими перешкодами на етапі організації емпіричного дослідження, комунікації з респондентами та збору даних.
- ▶ Створення необхідних умов при яких людина зможе почуватися безпечно під час проведення опитування може допомогти зняти напругу та опір респондента.

Дякую за увагу!

THANK YOU

